

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU26

Valfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 och 2021/22 om valfrågor.

Motionsyrkandena handlar om skilda valdagar, rösträtt och valbarhet, rösträttsålder, utlandssvenskar, valkretsar, personval, väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, valinformation, kommunala valinformatörer, incidentrapportering, valobservatörer, andrahandsröstning, röstningsförfarandet, rösträkning och offentliggörande av valresultat och överklagande av val.

I betänkandet finns 11 reservationer (SD, C, V, L, MP) och två särskilda yttranden (C, L).

Behandlade förslag

Cirka 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21 och 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Bakgrund	7
Utskottets överväganden	10
Skilda valdagar	10
Rösträtt och valbarhet	11
Rösträttsålder	13
Utlandssvenskar	15
Valkretsar	21
Personval	22
Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning	24
Valinformation	28
Kommunala valinformatörer	30
Incidentrapportering	32
Valobservatörer	35
Andrahandsröstning	37
Röstningsförfarandet	38
Rösträkning och offentliggörande av valresultat	40
Överklagande av val	43
Reservationer	45
1. Skilda valdagar, punkt 1 (L)	45
2. Rösträtt och valbarhet, punkt 2 (V)	45
3. Rösträtt från det år man fyller 18 år, punkt 3 (C, V)	46
4. Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder, punkt 4 (V, MP)	47
5. Personval, punkt 7 (L)	47
6. Kommunala valinformatörer, punkt 10 (SD)	48
7. Incidentrapportering, punkt 11 (SD)	49
8. Röstningsförfarandet, punkt 14 (SD)	49
9. Rösträkning och offentliggörande av valresultat, punkt 15 (SD)	50
10. Rösträkning och offentliggörande av valresultat, punkt 15 (L)	51
11. Överklagande av val, punkt 16 (L)	51
Särskilda yttranden	53
1. Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, punkt 8 (C)	53
2. Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, punkt 8 (L)	53
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	54
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	54
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skilda valdagar

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2668 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6,

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1,

2021/22:2328 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6,

2021/22:3356 av Magnus Jacobsson (KD) och

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 7.

Reservation 1 (L)

2. Rösträtt och valbarhet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:3375 av Jan Ericson m.fl. (M),

2020/21:3648 av Camilla Hansén (MP),

2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1 och

2021/22:1454 av Borianana Åberg m.fl. (M).

Reservation 2 (V)

3. Rösträtt från det år man fyller 18 år

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:290 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C),

2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:3533 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C).

Reservation 3 (C, V)

4. Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1515 av Robert Hannah (L),

2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 3,

2021/22:793 av Kerstin Lundgren (C),

2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:4102 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 4 (V, MP)

5. Utlandssvenskar

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:987 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2547 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD),

2020/21:2550 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD),

2020/21:3435 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:330 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,
2021/22:490 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD)
yrkandena 4 och 5 samt
2021/22:3702 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2.

6. Valkretsar

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:2296 av Sten Bergheden (M),
2020/21:3579 av Cecilia Widegren (M),
2021/22:1891 av Sten Bergheden (M) och
2021/22:3095 av Cecilia Widegren (M).

7. Personval

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:1514 av Robert Hannah (L) yrkandena 1–4,
2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 2.2,
2020/21:3510 av Magdalena Schröder (M),
2020/21:3632 av Hans Rothenberg (M),
2021/22:2343 av Robert Hannah (L) yrkandena 1–4 och
2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8.2.

Reservation 5 (L)

8. Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:120 av Eric Palmqvist (SD),
2020/21:3432 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 5,
2021/22:142 av Eric Palmqvist (SD) och
2021/22:3509 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 32 och 33.

9. Valinformation

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:464 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C),
2020/21:965 av Betty Malmberg (M),
2021/22:1020 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C),
2021/22:2840 av Betty Malmberg (M) och
2021/22:4102 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 2.

10. Kommunala valinformatörer

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 6 och
2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 6 (SD)

11. Incidentrapportering

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 9 och

2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 9.

Reservation 7 (SD)

12. Valobservatörer

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:594 av Sven-Olof Sällström och Björn Söder (båda SD)

yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:78 av Björn Söder och Sven-Olof Sällström (båda SD)

yrkandena 1 och 2.

13. Andrahandsröstning

Riksdagen avslår motion

2020/21:3716 av Rebecka Le Moine (MP).

14. Röstningsförfarandet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 5,

2021/22:817 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:1223 av Hans Hoff (S),

2021/22:3079 av Joakim Sandell och Jasenko Omanovic (båda S) och

2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 8 (SD)

15. Rösträkning och offentliggörande av valresultat

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 3,

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 3,

2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3 samt

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 11.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (L)

16. Överklagande av val

Riksdagen avslår motion

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 10.

Reservation 11 (L)

Stockholm den 15 februari 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Marie Granlund (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Per Schöldberg (C), Mia Sydow Mölleby (V), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Camilla Hansén (MP) och Erik Ottoson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlar utskottet ca 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21 och 2021/22. Motionsyrkandena handlar om skilda valdagar, rösträtt och valbarhet, rösträttsålder, utlandssvenskar, valkretsar, personval, väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, valinformation, kommunala valinformatörer, incidentrapportering, valobservatörer, andrahandsröstning, röstningsförfarandet, rösträkning och offentliggörande av valresultat överklagande av val.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Bakgrund

I mars 2020 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté som skulle utreda delar av valsystemet (dir. 2020:30). Kommittén skulle bl.a.

- analysera behovet av ett utpekat ansvar för samordning av säkerhetsfrågor vid val samt behovet av ett system för rapportering av incidenter vid röstmottagning i syfte att stärka allmänhetens tilltro till valsystemet
- bedöma om skyddet mot olika former av påverkan på väljarna vid röstningen är tillräckligt eller om det kan stärkas och särskilt föreslå metoder för att motverka förekomsten av s.k. familjeröstning
- utvärdera reformen med avskärmningar av valsedelställ
- föreslå åtgärder som kan förbättra möjligheten för väljargrupper med svårighet att med nuvarande röstningsförfarande utnyttja sin rösträtt
- på samtliga områden lämna de författningsförslag eller andra förslag på åtgärder som kommittén bedömer är motiverade.

Kommittén, som tog sig namnet 2020 års valutredning, lämnade i januari 2021 delbetänkandet Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen (SOU 2021:7). I delbetänkandet lämnar kommittén förslag som rör

- röstmottagning och offentlighet
- otillbörlig påverkan på väljarna vid röstningen
- gruppröstning
- reformen med avskärmningar av valsedelställ.

I december 2021 lämnade kommittén slutbetänkandet Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96). I en andra etapp, som utgör utredningens slutbetänkande, har utredningen bl.a. övervägt om

- det bör inrättas en ordning med ett utpekat ansvar för samordningen av säkerhetsfrågor i valadministrationen

- det bör införas en rutin för samordning och rapportering av incidenter i samband med val
- det finns behov av att införa särskilda regler och ackreditering för valobservatörer,

samt övervägt och lämna förslag till

- åtgärder som kan förbättra möjligheten för väljargrupper med svårighet att med nuvarande röstningsförfarande utnyttja sin rösträtt
- åtgärder som kan bidra till att personer med synnedsättning kan personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon
- åtgärder som kan bidra till att förenkla för utlandssvenskar att delta i riksdagsval och val till Europaparlamentet och om det är lämpligt att göra det möjligt för utlandssvenskar att under vissa förutsättningar brev rösta även från Sverige.

Som en följd av de remissynpunkter som lämnats över utredningens delbetänkande, konstitutionsutskottets betänkande 2019/20:KU12 Valfrågor och den rådande covid-19-pandemin har utredningen dessutom tagit ställning till följande frågor:

- förutsättningar för att överklaga val
- digitala röstkort
- val vid allvarliga fredstida kriser
- rekrytering och utbildning av röstmottagare.

Regeringen föreslog i proposition 2021/22:52 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning i oktober 2021 ändringar i vallagen (2005:837). Förslagen innebär bl.a. följande:

- Valnämnderna och utlandsmyndigheterna tar över ansvaret för att lägga ut samtliga valsedlar i val- och röstningslokalerna.
- Valmyndigheten ges ett uttryckligt ansvar för att inför varje val ta fram utbildningsmaterial om valet. Materialet ska tillhandahållas länsstyrelserna och valnämnderna.
- Det klargörs att den som inte följer röstmottagarnas anvisningar får uppmanas att tillfälligt lämna val- eller röstningslokalen, om det är av väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen.
- Det förtydligas att väljaren ska välja sina valsedlar och göra i ordning sina röster i enskildhet.
- Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta.

Regeringen bedömde även att en utvärdering av tillämpningen av reformen med avskärmningar av valsedelställ bör göras efter valen 2022.

Konstitutionsutskottet föreslog att riksdagen skulle anta förslagen om ändring i vallagen, och riksdagen biföll utskottets förslag (bet. 2021/22:KU6, rskr. 2021/22:114).

Utskottets överväganden

Skilda valdagar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skilda valdagar.
Jämför reservation 1 (L).

Motionerna

Tina Acketoft m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2020/21:3267 yrkande 1 att skilda valdagar för val till riksdag, regioner och kommuner återinförs. Ett likadant yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 7.

I motion 2020/21:2668 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6 föreslås att Stockholm ska bli en pilotregion för skilda valdagar. Ett likadant yrkande finns i motion 2021/22:2328 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6.

Magnus Jacobsson (KD) föreslår i motion 2021/22:3356 att man överväger en fristående valdag för kommun- och regionvalen.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 3 § regeringsformen hålls ordinarie val till riksdagen vart fjärde år. Ordinarie val till riksdagen hålls enligt 2 kap. 2 § riksdagsordningen i september. Valdag ska vara den andra söndagen i september, enligt 1 kap. 3 § första stycket vallagen.

Ordinarie val till riksdagen samt ordinarie val till region- och kommunfullmäktige ska enligt 1 kap. 3 § första stycket vallagen hållas samma dag.

Grundlagsutredningen gjorde bedömningen att den nuvarande ordningen med en gemensam valdag för valen till riksdagen och till kommunerna skulle behållas (SOU 2008:125 s. 176). Utredningen hänvisade till att frågeställningen var väl belyst genom tidigare utredningsarbete, och Grundlagsutredningen hade under sin behandling kunnat konstatera att det inte fanns förutsättningar för en bred politisk samsyn av det slag som borde krävas för att genomföra en förändring i denna fråga.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2010 hänvisade utskottet i likhet med Grundlagsutredningen till att frågeställningen är väl känd genom tidigare utredningsarbete (bet. 2009/10:KU19). Grundlagsutredningen hade under sin behandling kunnat konstatera att det inte fanns förutsättningar för en bred politisk samsyn av det

slag som borde krävas för att genomföra en förändring i denna fråga. Utskottet saknade anledning att göra en annan bedömning och avstyrkte följaktligen de aktuella motionsyrkandena.

Även våren 2012 och 2016 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och avstyrkte motionsyrkanden om skilda valdagar (bet. 2011/12:KU3 och bet. 2015/16:KU14). Därefter har utskottet efter förenklad beredning avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande om skilda valdagar (bet. 2016/17:KU22). Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om skilda valdagar och vidhöll sitt tidigare ställningstagande (bet. 2017/18:KU35). Motionsyrkanden om skilda valdagar avstyrktes av utskottet våren 2020 efter förenklad beredning (bet. 2019/20:KU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandena.

Rösträtt och valbarhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rösträtt och valbarhet.
Jämför reservation 2 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att rösträtt och valbarhet till riksdagen, regioner och kommuner ska vara förbehållen svenska medborgare.

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) föreslår i kommittémotion 2021/22:459 yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen så att utländska medborgare som stadigvarande bor i Sverige ska ha rösträtt i samtliga val.

Jan Ericson m.fl. (M) föreslår i motion 2020/21:3375 att rösträtt och valbarhet i riksdagsvalet, regionvalen och kommunalvalen ska kopplas till det svenska medborgarskapet. Ett motsvarande yrkande finns i motion 2021/22:1454 av Borian Åberg m.fl. (M).

I motion 2020/21:3648 av Camilla Hansén (MP) föreslås att ingen ska kunna väljas om till riksdagsledamot fler än två gånger i följd.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Endast den som uppfyller villkoren för rösträtt kan vara

ledamot av riksdagen eller ersättare för en ledamot. Frågan om någon har rösträtt avgörs, enligt tredje stycket i samma paragraf, på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

I 1 kap. 4 § vallagen (2005:837) anges att den som har rösträtt vid val till riksdagen också har rösträtt vid val till Europaparlamentet. Medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som har rösträtt vid val till region- och kommunfullmäktige och som vid val till Europaparlamentet inte röstar i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen, har rösträtt vid ett sådant val i Sverige. I 5 § anges att var och en som har rösträtt enligt 4 § är valbar till Europaparlamentet. En unionsmedborgare som inte är svensk medborgare är dock valbar endast under den ytterligare förutsättningen att han eller hon i sin hemstat inte förlorat sin valbarhet vid val till Europaparlamentet.

Enligt 5 § folkomröstningslagen (1979:369) har den som är röstberättigad vid val till riksdagen rösträtt vid folkomröstning.

Enligt 1 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och är svensk medborgare eller annan unionsmedborgare, är medborgare i Island eller Norge eller har varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen. Rösträtt har också unionsmedborgare som är bosatta i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481), inte ska folkbokföras där.

Enligt 1 kap. 8 § kommunallagen tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i regionfullmäktige den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom regionen. Enligt 1 kap. 9 avgörs frågor om rösträtt enligt 7 och 8 §§ på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Enligt 4 kap. 3 § kommunallagen väljs ledamöter och ersättare i fullmäktige bland dem som har rösträtt enligt 1 kap. 7 och 8 §§.

Av 5 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar framgår att rösträtten vid kommunala folkomröstningar överensstämmer med den vid val till kommunfullmäktige. Rösträtt vid folkomröstning i en kommun har också en unionsmedborgare som är bosatt i kommunen men som, enligt 5 § andra stycket folkbokföringslagen, inte ska folkbokföras där.

Rösträtt vid en folkomröstning i en region har den som har rösträtt vid folkomröstning i en kommun inom regionen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade i betänkande 2011/12:KU15 ett motionsyrkande om att endast personer med enbart svenskt medborgarskap skulle vara valbara till riksdagen. Utskottet fann inte skäl att förorda en översyn av frågan om ytterligare behörighetsvillkor för statsråd och ledamöter i riksdagen. Utskottet vidhöll därmed sitt tidigare ställningstagande.

Därefter har utskottet vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om sambandet mellan medborgarskap och rösträtt (bet. 2011/12:KU3, 2015/16:KU13, 2016/17:KU22, 2017/18:KU35 och 2018/19:KU25). Yrkandena har handlat dels om att svenskt medborgarskap ska krävas för rösträtt, dels om att utländska medborgare ska få rösträtt i val till riksdagen eller i kommunala val. Utskottet har inte funnit skäl för någon förändring av villkoren för rösträtt och valbarhet.

Senast våren 2020 fann utskottet liksom tidigare inte skäl för någon förändring när det gällde medborgarskap för rösträtt och valbarhet till riksdagen eller region- och kommunfullmäktige (bet. 2019/20:KU12). Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner liksom tidigare inte skäl för någon förändring av villkoren för rösträtt och valbarhet. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Rösträttsålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rösträttsålder.
Jämför reservation 3 (C, V) och 4 (V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) anförs att regeringen bör återkomma dels med förslag till ändring i vallagen så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år (yrkande 2), dels med förslag till en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige (yrkande 3).

Kerstin Lundgren (C) föreslår i motion 2021/22:793 att vallagen ändras så att en 16-årsgräns införs för kommunval inför valåret 2026.

I motion 2020/21:290 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C) föreslås att rösträtten vid allmänna val ska gälla alla som fyller 18 år under det kalenderår ett val inträffar. Ett likadant yrkande finns i motion 2021/22:3533 av Peter Helander och Mats Ek (båda C).

Robert Hannah (L) föreslår i motion 2020/21:1515 en försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2026 års kommunalval i de kommuner som önskar vara en del av försöksverksamheten.

I motion 2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP) föreslås att man överväger en sänkning av rösträttsåldern vid de allmänna valen (yrkande 1), möjliggöra sänkt rösträttsålder i de kommunala och regionala valen för de kommuner och regioner som själva önskar detta (yrkande 2) och överväger om

rösträttsåldern ska uppnås den 1 januari det år den röstberättigade uppnår rösträttsålder (yrkande 3).

Camilla Hansén m.fl. (MP) föreslår i motion 2021/22:4102 yrkande 1 en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige.

Gällande rätt

I dag måste man ha fyllt 18 år senast på valdagen för att få rösta. Det gäller vid alla val och vid kommunala folkomröstningar.

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val till Europaparlamentet enligt 1 kap. 4 § vallagen (2005:837). När det gäller de kommunala valen regleras rösträttsåldern i 1 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) och när det gäller kommunala folkomröstningar i 5 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Pågående arbete

2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande, även kallad Demokratiutredningen, föreslår i sitt betänkande Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Enligt förslaget ska försöksverksamheten genomföras i kommuner som ansöker till regeringen om detta, och därefter ska den följas upp och utvärderas. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år innebär enligt utredningen att genomsnittsåldern för förstagångsväljare blir 18 år, jämfört med nuvarande 20 år. Det skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Samtidigt ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder är dessutom, anför utredningen, i linje med det nationella målet för ungdomspolitik som innebär att unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Försöksverksamheten ska enbart gälla kommunala val och folkomröstningar, i vilka flera frågor som direkt berör ungas vardag avgörs. När det gäller val till riksdagen anser utredningen att det är viktigt att rösträtten även fortsättningsvis är knuten till myndighetsåldern. Demokratiutredningen överlämnade sitt betänkande den 18 januari 2016.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2015/16:KU13 behandlade utskottet motionsyrkanden om en ändrad rösträttsålder. Utskottet noterade att Demokratiutredningen föreslagit en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder i kommunala val och folkomröstningar, och att det förslaget var under beredning. Yrkanden om att en försöksverksamhet skulle övervägas och om en sänkning på prov av rösträttsåldern till 16 år fick därför anses helt eller delvis tillgodosedda när det gäller kommunala val och folkomröstningar. Utskottet ansåg att den fortsatta beredningen av Demokratiutredningens förslag borde avvaktas. I övrigt vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gällde 18-årsgränsen för rösträtt.

Därefter har utskottet vid två tillfällen avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till att beredningen av Demokratiutredningens betänkande inte bör föregripas och till att utskottet vidhållit sin tidigare uppfattning om 18-årsgränsen för rösträtt (bet. 2016/17:KU22 och 2017/18:KU35).

I betänkande 2018/19:KU25 noterade utskottet att Demokratiutredningens betänkande bereddes inom Regeringskansliet, och utskottet ansåg liksom tidigare att beredningen inte borde föregripas. Utskottet avstyrkte därför motionsyrkandena om sänkt rösträttsålder till 16 år. Utskottet ansåg inte heller att det i övrigt fanns skäl att ta något initiativ när det gäller rösträttsåldern. Företrädare för Centerpartiet och Vänsterpartiet reserverade sig.

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om förändringar av rösträttsåldern våren 2020 efter förenklad beredning (bet. 2019/20:KU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Demokratiutredningens förslag om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Liksom tidigare anser utskottet att beredningen inte bör föregripas och finner inte heller i övrigt skäl att ta något initiativ när det gäller rösträttsåldern. Motionsyrkandena avstyrks.

Utlandssvenskar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utlandssvenskar.

Motionerna

I motion 2020/21:987 av Betty Malmberg (M) föreslås att åtgärder ska vidtas för att höja valdeltagandet bland utlandssvenskar (yrkande 1) och att regler och rutiner ses över för att förenkla för utlandssvenskar att delta i svenska val (yrkande 2). Likadana förslag finns i motion 2021/22:3702 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och 2.

Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD) föreslår i motionerna 2020/21:2547 och 2021/22:490 yrkande 4 en möjlighet för svenska medborgare bosatta i utlandet att e-rösta.

Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD) föreslår i motionerna 2020/21:2550 och 2021/22:490 yrkande 5 en särskild valkrets för utlandssvenskar. Även Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i motionerna 2020/21:3435 yrkande 1 och 2021/22:330 yrkande 1 en särskild valkrets för utlandssvenskar.

Gällande rätt

För varje väljare som inte är folkbokförd här i landet ska, enligt 5 kap. 8 § tredje stycket vallagen, den centrala valmyndigheten upprätta ett utlandsröstkort. Sådana röstkort ska skickas till väljarna senast 50 dagar före valdagen. Ett utlandsröstkort ska innehålla uppgifter om väljarens namn och vilket val som väljaren får delta i, enligt 9 § andra stycket samma kapitel. Enligt 10 § kan väljare som behöver det få dubbletröstkort. Dubbletröstkort tillhandahålls av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen, en utlandsmyndighet eller kommunen. Den som vill ha ett dubbletröstkort ska lämna uppgift om sitt namn och personnummer.

Enligt 5 kap. 2 § vallagen ska svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter ska de, för tio år i sänder, tas med i röstlängden endast om de skriftligen har anmält sin adress hos Skatteverket. Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, ska myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten ska alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

Enligt 4 kap. 25 § vallagen bestämmer den centrala valmyndigheten, efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), hos vilka svenska utlandsmyndigheter det ska finnas röstningslokaler.

Europaparlamentet ska en vallokal som huvudregel vara öppen för röstning mellan kl. 8 och 21, och vid övriga val mellan kl. 8 och 20; det framgår av 4 kap. 21 § vallagen. Det föreskrivs i 22 § samma kapitel om röstningslokaler att varje kommun vid val som gäller hela landet ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som röstningslokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Enligt 7 kap. 11 § vallagen får väljare som vistas utomlands eller ombord på ett fartyg i utrikes fart rösta genom brev. Brevröster får, enligt 12 § samma kapitel, göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen. Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt val

till Europaparlamentet får brevröster dock göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet ska hållas.

Vid ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet får röstmottagningen påbörjas hos en utlandsmyndighet tidigast den 24:e dagen före valdagen, enligt 10 kap. 2 § första stycket 2. Vid andra val får röstmottagningen påbörjas hos en utlandsmyndighet tidigast den 20:e dagen före valdagen, enligt andra stycket 2 i samma paragraf. Röstmottagningen får pågå hos en utlandsmyndighet så länge att de fönsterkuvert som har gjorts i ordning kan antas vara hos den centrala valmyndigheten senast dagen före valdagen, enligt tredje stycket 2.

Vid val till riksdagen är landet indelat i 29 valkretsar som framgår av 4 kap 2 § vallagen (2005:837). Enligt 4 kap. 16 § första stycket ska varje kommun delas in i geografiska röstningsområden (valdistrikt). Enligt 5 kap. 4 § andra stycket vallagen ska de som inte är folkbokförda på någon fastighet eller inte är folkbokförda här i landet tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till ett visst valdistrikt men däremot en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer länsstyrelsen i vilken röstlängd de ska tas upp.

Pågående arbete m.m.

2020 års valutredning

Den 26 mars 2020 beslutade regeringen att ge en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att bl.a. överväga och lämna förslag till åtgärder som kan bidra till att förenkla för utlandssvenskar att delta i riksdagsval och val till Europaparlamentet och därmed även öka valdeltagandet bland utlandssvenskar (dir. 2020:30). Bakgrunden till detta var bl.a. ett tillkännagivande som riksdagen gjort efter förslag från utskottet, se nedan.

Kommittén tog sig namnet 2020 års valutredning.

I sitt slutbetänkande i december 2021, Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96), föreslår kommittén att bestämmelserna i vallagen ändras så att utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna återupptas i röstlängden genom att avge en förtidsröst i Sverige. Valnämnden ska lägga till dessa väljare i röstlängden. För dessa väljare ska ett adresskort användas vid röstmottagningen i stället för ett röstkort. För att ytterligare underlätta för utlandssvenskar att använda sin rösträtt föreslår utredningen att kravet på en registrerad utlandsadress i folkbokföringen tas bort, samtidigt som en anmälan om ny adress i utlandet som lämnas in utan att någon uttrycklig anmälan görs om att återupptas i röstlängden alltid ska anses som en anmälan om att återupptas i röstlängden. Vidare föreslås att Skatteverket – om möjligt – underrättar de väljare som lämnar in en anmälan om att återupptas i röstlängden eller en anmälan om ny utlandsadress, att anmälan är mottagen och hanterad samt vilket datum anmälningen registrerats. På så sätt får väljaren information om datum för den nya tioårsperioden i röstlängden och när det är

dags att lämna in en ny anmälan. För att säkerställa utlandssvenskarnas kunskaper om rösträtt och röstningsmöjligheter föreslår utredningen att Valmyndigheten får i uppdrag att fördjupa informationen till utlandssvenskarna.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Rapport från Valmyndigheten

I rapporten Erfarenheter från valen 2018 anför Valmyndigheten att den enda bestämmelse som reglerar var någonstans röstmottagning i utlandet ska ske är 7 kap. 1 § vallagen, där det anges att Valmyndigheten efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) bestämmer hos vilka utlandsmyndigheter det ska finnas röstningslokaler. I praktiken är Valmyndigheten beroende av utlandsmyndighetens eller Utrikesdepartementets bedömning av var det är lämpligt att ha röstmottagning. Dock saknas reglering om röstning vid konsulat och andra lokaler som utlandsmyndigheterna använder som röstningslokaler. Valmyndigheten anser att regelverket behöver förtydligas när det gäller utlandsmyndigheternas och Utrikesdepartementets ansvar för förtidsröstningen i utlandet och att gällande bestämmelser uppfylls.

Vidare anför i rapporten att nya skärpta regler om bl.a. tillgänglighet, minst två utbildade röstmottagare och avskärmning av valsedlar i kombination med ett ökat antal röstande vid röstmottagning i utlandet ställer högre krav på utlandsmyndigheterna när det gäller exempelvis lämpliga röstmottagare och lokaler för röstmottagning. Utlandsmyndigheterna har i flera fall inte kunnat ha röstmottagning på orter där de tidigare haft det på grund av kravet på minst två röstmottagare. Enligt Valmyndighetens bedömning har det ökade behovet av röstmottagare gjort att en betydande andel av röstmottagarna inte har haft tillräckliga kunskaper i det svenska språket, vilket har gjort vikten av tillgång till handledning, utbildning och manualer på engelska ännu större än vid tidigare val.

Vidare anför Valmyndigheten att flera utlandsmyndigheter och även väljare har beskrivit situationer där det höga och ibland oväntade trycket av antalet röstande har gjort att ordningen vid röstningslokalen inte kunnat upprätthållas på ett önskvärt sätt. Exempel på detta är långa väntetider, valsedlar som saknats och svårigheter med att skydda valhemligheten. På vissa håll börjar en gräns nås för vad som är möjligt att ordna i ambassaders och konsulats egna lokaler. Detta skulle på sikt kunna leda till färre röstmottagningsställen och därmed sämre tillgänglighet för väljare att rösta i en röstningslokal i utlandet.

Valmyndigheten anför också att utlandssvenskar som inte har anmält sig till röstlängden på tio år inte automatiskt tas upp i röstlängden och följaktligen inte kan rösta på plats i Sverige. Det skulle underlätta röstandet för utlandssvenskar om anmälan till röstlängden kunde göras även när en person befinner sig i Sverige i samband med ett val. Valmyndigheten föreslår att en utlandssvensk som fallit ur röstlängden ska kunna anmäla sig till röstlängden

när det är mindre än 30 dagar kvar till val på annat sätt än genom att rösta från utlandet. Lämpligen kunde det göras genom en särskild anmälan till Valmyndigheten.

Vidare anser Valmyndigheten att utlandsmyndigheterna och Utrikesdepartementet bör få ansvar för att röstmottagningen vid utlandsmyndigheterna uppfyller vallagens krav på förtidsröstning, däribland god tillgänglighet och minst två utbildade röstmottagare.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om elektroniska röstningsförfaranden behandlades av utskottet 2006 och 2008 samt i förenklad ordning vintern 2010. I betänkande 2005/06:KU9 anslöt sig utskottet till regeringens bedömning i proposition 2004/05:163, dvs. att det då inte fanns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val. I betänkande 2007/08:KU18 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning att det då inte finns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val.

Våren 2011 ansåg utskottet att det vore värdefullt att i ett lämpligt sammanhang utreda möjligheterna att införa ett elektroniskt röstningsförfarande i vallokaler och röstningslokaler (bet. 2010/11:KU28). Vid en eventuell elektronisk röstning borde enligt utskottet generellt gälla samma principer som för traditionell röstning med pappersvalsedlar. Däri ligger bl.a. att avkall inte får göras på den grundläggande principen om valhemlighet. Även i övrigt måste kraven på säkerhet och kontrollrutiner enligt utskottet ställas högt så att valens giltighet inte kan sättas i fråga, utan förtroendet för valsystemet och demokratin bibehålls eller än hellre stärks. Utskottet föreslog att riksdagen skulle tillkännage för regeringen vad utskottet anförde om utredning av vissa vallagsfrågor, bl.a. frågan om elektronisk röstning. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2010/11:293).

Våren 2016 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om elektroniska röstningsförfaranden (bet. 2015/16:KU14). Utskottet anförde följande:

Som utskottet uttalat tidigare måste kraven på säkerhet och kontrollrutiner vid en eventuell elektronisk röstning ställas högt så att valens giltighet inte kan ifrågasättas utan förtroendet för valsystemet och demokratin bibehålls eller än hellre stärks. Detsamma bör gälla eventuella försök med e-röstning. Samtidigt vill utskottet understryka att digitaliseringsprocessen i dag är en väsentlig del av den rådande samhällsutvecklingen och att digitaliseringen förmodligen kommer att öka de kommande åren. En sådan utveckling är i så fall på sikt sannolik även för röstningsförfarandet, men det förutsätter ytterligare utredning och analys kring bl.a. tillvägagångssätt, kostnader, skydd för den personliga integriteten samt olika försöksalternativ. Utskottet ser ingen anledning att i nuläget ställa sig bakom något tillkännagivande om försök med e-röstning. Utskottet föreslår att motionerna avslås.

I samma betänkande avstyrkte utskottet också motionsyrkanden om att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar. Utskottet anförde följande:

Utskottet vill framhålla att det är viktigt att alla röstberättigade som vill utnyttja sin rösträtt också har goda förutsättningar att göra det. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Utrikesdepartementet anser att röstmottagning utomlands är en högt prioriterad fråga. Demokratiutredningen har uttalat att särskilda åtgärder bör vidtas för att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar. Samtliga svenska utlandsmyndigheter och honorära konsulat bör enligt utredningen vara öppna för röstmottagning åtminstone en kväll i veckan före valet samt lördagen före valet. Svenska utlandsmyndigheter och honorära konsulat bör enligt Demokratiutredningen också aktivt och i god tid informera om möjligheten att rösta samt om kravet att registrera sig i röstlängden för den som flyttat för mer än tio år sedan eller varit borta i mer än tio år. I avvaktan på den pågående beredningen av Demokratiutredningens betänkande anser utskottet inte att det finns skäl att göra något av de tillkännagivanden som föreslås i motion 2015/16:2498 yrkande 1–4, vilka därför avstyrks.

Våren 2017 föreslog utskottet ett tillkännagivande om åtgärder för att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar (bet. 2016/17:KU22). Utskottet anförde att valsystemet och förutsättningarna för röstning är av stor betydelse för det svenska demokratiska styrelseskicket. Det var därför viktigt att både ansvariga myndigheter och den lagstiftande församlingen är lyhörda för de synpunkter som framförs från väljare om brister och förbättringsmöjligheter i fråga om hur valen genomförs. Demokratiutredningen har i sitt betänkande uppmärksammat att valdeltagandet bland utlandssvenskar är särskilt lågt. Vidare anförde utskottet att det låga valdeltagandet kan ha många orsaker. I de delar det beror på sådana hinder som står inom myndigheternas och lagstiftarens makt att undanröja är det också rimligt att så sker, ansåg utskottet.

Utskottet anförde vidare att en ökad tillgänglighet i form av ändrade öppettider sannolikt skulle leda till ett högre valdeltagande. Öppettiderna för röstning på svenska ambassader och konsulat, inte minst öppethållandet på kvällar och helger, borde därför inför kommande val förbättras. Ett högt valdeltagande bland utlandssvenskar borde enligt utskottet vara en prioriterad uppgift för utlandsmyndigheterna. Vidare borde utlandssvenskar ges bättre information om reglerna för att rösta, bl.a. om att en utlandssvensk efter tio år behöver anmäla sig för att finnas kvar i röstlängden. Eftersom dessa förbättringsåtgärder kunde genomföras utan lagändringar ansåg utskottet inte att det fanns skäl att avvakta beredningen av Demokratiutredningens betänkande.

Vidare anförde utskottet att en utlandssvensk som vill rösta i Sverige måste ha ett dubblettröstkort. Det går inte att brevrösta från Sverige. Snäva tidsramar kan försvåra för utlandssvenskar som vill rösta, men som reser till Sverige innan brevröstningsmaterial finns tillgängligt. Det fanns därför enligt utskottet skäl att utreda huruvida det borde bli möjligt för utlandssvenskar att under vissa förutsättningar kunna brevrösta även från Sverige.

Riksdagen röstade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2016/17:200–201).

Våren 2019 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om valdeltagandet bland utlandssvenskar (bet. 2018/19:KU25). Utskottet anförde följande:

Valmyndighetens rapport, som bl.a. tar upp frågor om utlandssvenskars röstning, bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att förbättra kunskapen om förutsättningarna för deltagande i val för utlandssvenskar. Utskottet finner inte skäl för riksdagen att nu ta något initiativ till ytterligare åtgärder. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att 2020 års valutredning föreslår förändringar när det gäller utlandssvenskars röstning. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att förbättra förutsättningarna för deltagande i val för utlandssvenskar och finner inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

Valkretsar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om valkretsar.

Motionerna

I motionerna 2020/21:2296 och 2021/22:1891 föreslår Sten Bergheden (M) att man ser över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra. Cecilia Widegren (M) har samma förslag i motionerna 2020/21:3579 och 2021/22:3095.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 5 § regeringsformen är riket för val till riksdagen indelat i valkretsar. I 4 kap. 2 § vallagen (2005:837) anges vilka valkretsar landet är indelat i vid val till riksdagen. Valkretsarna motsvarar till största delen länen. För Stockholm, Skåne och Västra Götaland gäller dock en annan indelning. Stockholms kommun utgör en valkrets och övriga Stockholms län en annan. I Skåne finns fyra valkretsar, nämligen Malmö kommun, Skåne läns västra valkrets, Skåne läns södra valkrets och Skåne läns norra och östra valkrets. I Västra Götaland finns fem valkretsar, nämligen Göteborgs kommun samt Västra Götalands läns västra, norra, södra och östra valkretsar.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om byte av namn på valkretsen Västra Götalands läns östra har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i betänkande 2010/11:KU28, då utskottet avstyrkte förslaget. I betänkande 2015/16:KU14 vidhöll utskottet

sin tidigare inställning och avstyrkte de aktuella motionerna. I betänkande 2016/17:KU22 avstyrkte utskottet i förenklad ordning motionsyrkanden om namn på valkretsar.

I betänkande 2018/19:KU25 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om namn på valkretsar. Utskottet ansåg liksom tidigare att det inte fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ till en översyn av namnen på valkretsarna. Våren 2020 avstyrkte utskottet sådana yrkanden efter förenklad beredning (bet. 2019/20:KU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandena.

Personval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om personval.

Jämför reservation 5 (L).

Motionerna

Tina Acketoft m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2020/21:3267 yrkande 2 i denna del och i kommittémotion 2021/22:3388 yrkande 8 i denna del en översyn av personvalssystemet. Motionärerna anför att personvalssystemet har funnits i ca 20 år och att tiden är mogen att göra en bredare översyn av systemet. Utgångspunkten ska enligt motionärerna vara att personvalssystemet ska behållas, men översynen bör i övrigt ske förutsättningslöst. Några tänkbara alternativ som skulle kunna prövas i en sådan utredning kan vara att sänka procentspärren för personkryss eller att ge väljare möjligheten att avge flera personröster.

I motion 2020/21:3510 av Magdalena Schröder (M) föreslås ett förändrat valsystem där väljarnas makt att utse folkvalda stärks. Motionären anser att kandidaterna bör skrivas ut i bokstavsordning eller annan slumpmässig ordning för att väljarna sedan ska utse vilka av partiernas kandidater som ska representera dem i beslutande församlingar. Ett förändrat valsystem där samtliga folkvalda är personvalda skulle stärka demokratin, menar motionären.

Hans Rothenberg (M) föreslår i motion 2020/21:3632 att vallagen ses över för att ge möjlighet för väljarna att både kunna kryssa och stryka kandidater på valsedlarna.

I motion 2020/21:1514 av Robert Hannah (L) föreslås att spärrarna i personvalet till riksdagen avskaffas (yrkande 1), att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige avskaffas (yrkande 2), att spärrarna i personvalet till

regionfullmäktige avskaffas (yrkande 3) och att personvalsspärrarna till Europaparlamentet slopas (yrkande 4). Likadana yrkanden finns i motion 2021/22:2343 av Robert Hannah (L) yrkandena 1–4.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid ett sådant val genomförs röstning på parti med möjlighet för väljarna att lämna särskild personröst. Grundlagsregleringen gäller endast val till riksdagen, men principen regleringen ger uttryck för gäller även för övriga allmänna val (prop. 1993/94:115 s. 11).

Personvalsmodellen påverkar inte mandatfördelningen mellan partierna utan endast platsfördelningen inom ett parti. Syftet med personvalsinslaget är dels att väljarna ska ges bättre möjlighet att påverka vilka som ska representera dem, dels att förstärka kontakterna mellan väljare och valda. För att göra en avvägning mellan partiernas och väljarnas inflytande över vilka kandidater som ska bli valda på de mandat som partiet har vunnit i valkretsen har det införts en spärr för personrösterna. I riksdagsvalet gäller att personrösterna ska motsvara minst 5 procent av partiets röster i valkretsen.

Bestämmelser om hur ledamöter ska utses finns i 14 kap. vallagen. Enligt 9 § första stycket ska ordningen mellan kandidaterna, när det gäller riksdagsvalet, i första hand bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal ska fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster som motsvarar minst 5 procent av partiets röstetal i valkretsen. Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal ska ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas på ett sätt som närmare anges i 10 §. I 11 § finns bestämmelser om dubbelvalsavveckling vid riksdagsval. Där framgår bl.a. att kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti ska tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet.

Vid val till region- och kommunfullmäktige gäller enligt 14 kap. 13 § vallagen att personligt röstetal ska fastställas bara för kandidater som fått särskilda personröster motsvarande minst 5 procent av det antal röster som partiet fått i valkretsen, dock minst

1. vid val till regionfullmäktige: 100 röster
2. vid val till kommunfullmäktige: 50 röster.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2010 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om andra spärrgränser och om att ta bort spärrgränser för personvalen med hänvisning till att Grundlagsutredningen nyligen utrett frågan (bet. 2009/10:KU19).

Våren 2012 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gällde spärrgränser för personval (bet. 2010/11:KU3). Med hänvisning till att frågor

om personval har övervägts i Grundlagsutredningen och att utredningens överväganden om spärigränser nyligen medfört en lagändring såg utskottet inte heller i övrigt anledning till en översyn av personvalet.

Därefter har utskottet vid flera tillfällen vidhållit sin uppfattning (bet. 2015/16:KU13, 2016/17:KU22 och 2017/18:KU35).

I betänkande 2018/19:KU25 ansåg utskottet liksom tidigare att det inte fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ för att ändra bestämmelserna om personval. Företrädare för Liberalerna reserverade sig. Våren 2020 avstyrktes liknande yrkanden efter förenklad beredning (bet. 2019/20:KU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner liksom tidigare inte skäl för riksdagen att ta något initiativ för att ändra bestämmelserna om personval och avstyrker därför motionsyrkandena.

Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning.

Jämför särskilt yttrande 1 (C) och 2 (L).

Motionerna

I partimotion 2021/22:3509 av Annie Lööf m.fl. (C) föreslås att Valmyndigheten får i uppdrag att genomföra en översyn av tillgängligheten i vallokaler och genomföra insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättningar (yrkande 32) och att myndigheterna i samband med allmänna val ska erbjuda mer och bättre information på lättläst svenska och för personer med nedsatt syn och hörsel (yrkande 33).

Bengt Eliasson m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2020/21:3432 yrkande 5 att valhemligheten säkerställs för väljare med funktionsnedsättning.

I motion 2020/21:120 av Eric Palmqvist föreslås att teknik utvecklas som gör det möjligt för väljare med synnedsättning att göra personval utan att behöva anlita någon annan. Ett likadant yrkande finns i motion 2021/22:142 av Eric Palmqvist (SD).

Gällande rätt

I 4 kap. 20 § vallagen anges att varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Enligt 7 kap. 3 § andra stycket vallagen ska väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen. I 3 a § anges att väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får om de begär det lämna sina valsedlar till ambulerande röstmottagare.

Vidare gäller enligt 7 kap. 4 § första stycket vallagen att väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valsedlar där genom bud.

I 40 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) anges det att sekretess gäller för uppgift om hur en väljare har röstat vid val enligt vallagen och som

- framkommit då biträde lämnats åt väljaren vid röstningen, eller
- framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har öppnats för rösträkning enligt bestämmelserna i 11 och 12 kap. samma lag.

Enligt 8 § samma kapitel inskränker den tystnadsplikt som följer av bl.a. 40 kap. 1 § rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Riksdagen beslutade i december 2021 att det i vallagen ska införas en ny bestämmelse – 8 kap. 2 a § (prop. 2021/22:52, bet. 2021/22:KU6, rskr. 2021/22:114).

Enligt den nya bestämmelsen ska väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda, på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta.

Den nya bestämmelsen tillämpas första gången vid ordinarie val till riksdagen, regionsfullmäktige och kommunfullmäktige 2022.

Riksdagen tillkännagav i december 2021 på förslag av utskottet för regeringen att det bör införas bestämmelser om att en röstmottagare ska vara närvarande när en väljare får biträde vid röstningen eller med att ta sina valsedlar bakom avskärmningen, men att en utvärdering vid valen 2022 först bör genomföras (bet. 2021/22:KU6, rskr. 2021/22:114).

Pågående arbete

I december 2021 lämnade 2020 års valutredning (kommittén) sitt slutbetänkande Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96).

I slutbetänkandet anförts att det i kontakter som kommittén haft med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar har framhållits att det finns svårigheter för deras väljargrupper att kunna utnyttja sin rösträtt som inte bara handlar om lokalernas fysiska tillgänglighet utan

också om andra delar av röstningsförfarandet, t.ex. information om röstningsförfarandet anpassad till väljargrupper med skilda funktionsnedsättningar och utbildning för röstmottagare för att på bästa sätt kunna hjälpa dessa väljargrupper. Det finns därför, enligt kommitténs mening, skäl för att höja ambitionsnivån genom en bestämmelse i vallagen som tydliggör att tillgänglighet omfattar inte bara lokalernas beskaffenhet utan också röstningsförfarandet och informationen till väljarna.

Den föreslagna bestämmelsen avser generellt verkande åtgärder som kommunerna kan vidta för att alla väljare ska ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att kunna utnyttja rätten att rösta i val- och röstningslokaler.

För att underlätta arbetet med tillgänglighet inom valadministrationen föreslår utredningen att Valmyndigheten får i uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val. Vägledningen ska utarbetas i samverkan med både organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar och med Myndigheten för delaktighet och i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner.

För att ytterligare stärka informationen om tillgänglighet föreslår kommittén att Valmyndigheten ska samla in röstmottagningsställets tillgänglighetsstatus och när och hur väljare kan begära ambulerande röstmottagare samt tillhandahålla informationen på myndighetens webbplats. Det ska vidare finnas en upplysning på väljarnas röstkortsförsändelse att de kan vända sig till kommunen för information om lokalernas tillgänglighet samt om när och hur man kan begära ambulerande röstmottagare. Varje kommun ska enligt förslaget senast 32 dagar före valdagen meddela Valmyndigheten var och när röstmottagningen kan ske inom kommunen samt uppgifter om lokalernas tillgänglighet.

Vidare anförs i betänkandet att ett problem med det nuvarande valförfarandet för väljare med synnedsättning rör ordningen för att lämna en särskild personröst och hur den förhåller sig till rätten att rösta med bibehållen valhemlighet. En väljare som vill personrösta ska som regel på valsedelns ange detta i ett markerat utrymme intill den kandidat som den helst vill se vald. I vissa fall är det även möjligt att personrösta genom att skriva till en kandidat på valsedelns. För att lämna en särskild personröst kan personer med synnedsättning därför behöva hjälp för att kunna göra i ordning sin röst. Det innebär att valhemligheten måste röjas för den som hjälper till. Det är främst två problem som den som har en synnedsättning ställs inför för att kunna rösta med bibehållen valhemlighet, dvs. att själv utan hjälp från någon annan person kunna välja valsedel och om han eller hon så vill, lämna en särskild personröst. För den som är helt blind eller har en grav synnedsättning finns i dag ingen möjlighet att personrösta med bibehållen valhemlighet. Synsvaga personer, men långt ifrån alla, som använder förstöringsprogram, ibland i kombination med talsyntes kan ha möjlighet att personrösta med bibehållen valhemlighet.

Som ett led i att undersöka möjliga tekniska hjälpmedel som kan underlätta röstningen för personer med synnedsättning, anlätade kommittén forskningsinstitutet Rise (Research Institutes of Sweden) för att genomföra ett idé- och prototyparbete för utveckling av hjälpmedel som gör det möjligt i första hand för personer som är helt blinda eller har en grav synnedsättning att rösta med bibehållen valhemlighet. Forskningsinstitutet har i en rapport presenterat tre prototyper som på olika sätt möjliggör för personer med synnedsättning att avge en parti- och personröst utan hjälp. Prototyperna är fortfarande i ett relativt tidigt skede i produktutvecklingen och kommittén anser att alla tre prototyperna är så pass intressanta att de bör utvecklas vidare. Enligt kommittén är det angeläget att vidareutvecklingen påbörjas snarast. Problemet med att personer med synnedsättning inte kan personrösta utan att röja sin valhemlighet har påtalats under lång tid. Kommittén anser därför att de hjälpmedel som vidareutvecklas behöver testas så fort som möjligt för att kunna utvärderas. Lämpligen bör detta ske i samverkan mellan den centrala valmyndigheten, ändamålsenlig forskningsinstans och företrädare för målgruppen, med målsättningen att det ska finnas utvecklade hjälpmedel att testa i ett antal frivilliga kommuner senast vid valet till Europaparlamentet 2024.

För att ytterligare underlätta för personer med synnedsättning att rösta föreslår kommittén att kommunerna ska kunna erbjuda förstoringshjälpmedel och belysningsförstärkning på alla röstmottagningsställen, om möjligt bakom avskärmningen av valedlarna och bakom valskärmarna.

Sedan de allmänna valen 2018 har länsstyrelserna kommit överens om att punktskrift som tillförts på valedlar ska bedömas som en tillåten tillskrift. Om en väljare har röstat i sin vallokal och lämnat in sin valedel med tillskriven punktskrift finns det en risk att röstmottagarna skulle kunna känna igen vilken väljare som gjort en sådan tillskrift. Kommittén föreslår därför att sådana valedlar ska avläsas först vid den slutliga rösträkningen hos länsstyrelserna. På så sätt blir valedelns tillskrift inte sammankopplad med en viss väljare i lokalen.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2016 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om valhemligheten för de personröster som lämnats av personer med synnedsättning (bet. 2015/16:KU14). Utskottet framhöll att den demokratiska resan mot full tillgänglighet för att rösta måste fortsätta. Ett problem var att personer med synnedsättning inte kunde rösta i vallokalerna utan hjälp. För att dessa personer ska kunna personrösta på en kandidat måste de be om hjälp med att markera sitt val på valedeln. Därmed tvingas de röja sin valhemlighet för den som hjälper till, låt vara att röstmottagare har tystnadsplikt. Detta förhållande borde enligt utskottet ändras så att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon.

Ambitionen borde vara att en fullgod lösning ska finnas på plats så snart som möjligt, dock senast inför 2022 års allmänna val. Vidare anförde utskottet att självklart måste även personer med synnedsättning i vårt land kunna personrösta med bibehållen och fullständig valhemlighet och således utan att behöva be om hjälp. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2015/16:205).

Våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om valhemligheten för personer med synnedsättning eller någon annan funktionsnedsättning (bet. 2018/19:KU25). Utskottet anförde följande:

Enligt vallagen ska kommunerna se till att det finns lämpliga lokaler som bl.a. i fråga om tillgänglighet ger väljarna goda möjligheter att rösta. För bl.a. personer med funktionsnedsättning finns också möjlighet att lämna sina röster till ambuleringar eller genom bud. När det gäller möjligheterna för personer med synnedsättning att rösta med bibehållen valhemlighet noterar utskottet att frågan bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ i fråga om möjligheterna för personer med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta. Motionsyrkandena avstyrks.

Företrädare för Liberalerna reserverade sig.

Även våren 2020 avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden (bet. 2019/20:KU12). Utskottet ansåg att förslagen från 2020 års valutredning borde avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att 2020 års valutredning har lämnat förslag om hur man kan underlätta för personer med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta. Utredningen har bl.a. lämnat förslag om hur synskadade ska kunna rösta med bevarande av valhemligheten. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser inte att beredningen av förslagen från utredningen bör föregripas. Utskottet noterar också att det nyligen införts en bestämmelse i vallagen som gör det möjligt för väljare med funktionsnedsättning att få hjälp med att ta sina valsedlar. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Valinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om valinformation.

Motionerna

Betty Malmberg (M) föreslår i motionerna 2020/21:965 och 2021/22:2840 att det inrättas en funktion som kan ge väljarna en större möjlighet att informera

sig inför valen till riksdagen. I motionen anförs att ett fristående statligt institut skulle kunna få till uppgift att utvärdera de olika partiernas partiogram.

Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C) anför i motionerna 2020/21:464 och 2021/22:1020 att regeringen bör ta fram en strategi för hur demokrati- och valinformation ska finnas tillgänglig och spridas på lättläst svenska.

I motion 2021/22:4102 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås att en eller flera myndigheter ges i uppdrag att öka valdeltagandet. I motionen anförs att det inte finns någon myndighet som har ett uttryckligt uppdrag att öka valdeltagandet i Sverige.

Gällande ordning

Myndigheten för tillgängliga medier driver webbplatsen –”Alla väljare”– med lättläst nyhetsinformation om politik.

Valmyndigheten har på sin webbplats bl.a. information på lättläst svenska om hur man röstar.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2022 anförs att valdeltagandet ökade såväl i de nationella allmänna valen 2018 som i det svenska Europaparlamentsvalet 2019 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1 s. 53 f.). Den övergripande bilden är att valdeltagandet är högt och stigande. Samtidigt visar studier av Statistiska centralbyrån (SCB 2020) att det fortfarande finns stora skillnader i valdeltagande mellan olika grupper av röstberättigade.

Vidare anförs i budgetpropositionen att regeringen under 2020 och 2021 genomförde en nationell kraftsamling, Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati, för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Inom ramen för satsningen avser regeringen att stärka förutsättningarna för människor att i större utsträckning aktivt kunna delta i demokratin bl.a. genom kunskapshöjande och folkbildande insatser. Som en del i satsningen har regeringen beslutat om uppdrag till 13 myndigheter att genomföra demokratistärkande insatser under 2021. För att uppmärksamma demokratins genombrott tillsatte regeringen 2018 även kommittén Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati. Kommitténs uppdrag är att samla aktörer på lokal, regional och nationell nivå i hela landet i aktiviteter och insatser som uppmärksammar demokratin som styrelseskick och som bidrar till att främja, förankra och försvara den för framtiden.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2015/16:KU14 behandlade utskottet en motion om att införa metoder för objektiva jämförelser mellan partiets valprogram. Utskottet instämde i att det för demokratins skull är viktigt att väljarna ges goda möjligheter att sätta sig in i och jämföra olika partiets förslag och deras

effekter. Utskottet anförde vidare att den som så önskar kan, för egen räkning såväl som för publicering, ta del av olika partiers program och göra jämförelser och analyser av dem. Utskottet såg därför inte skäl att ställa sig bakom motionen. Därefter har utskottet i förenklad ordning avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2016/17:KU22).

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande och vidhöll sitt tidigare ställningstagande (bet. 2017/18:KU35).

Även våren 2019 avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden (bet. 2018/19:KU25). Utskottet ansåg att det var viktigt att väljarna ges goda möjligheter att sätta sig in i och jämföra olika partiers förslag. Det borde dock ankomma på partierna att göra sina partiprogram tillgängliga för väljarna. Den som så önskar kan ta del av olika partiers program och göra jämförelser och analyser av dem. Utskottet ansåg därför liksom tidigare att det inte fanns något skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan.

Utskottets ställningstagande

Både Myndigheten för tillgängliga medier och Valmyndigheten informerar om valen på lättläst svenska. Utskottet anser att det i första hand bör ankomma på partierna att informera om sina partiprogram och att verka för ett högt valdeltagande. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Kommunala valinformatörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunala valinformatörer.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer. Ett motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 5.

Gällande rätt m.m.

Enligt 3 kap. 1 § vallagen (2005:837) ska den centrala valmyndigheten inför varje val ta fram utbildningsmaterial om valet. Materialet ska tillhandahållas länsstyrelserna och valnämnderna. I 3 kap. 3 § vallagen anges att det i varje kommun ska finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

På Sveriges Kommuners och Regioners webbplats anges att valinformatörer är lokalt etablerade personer som rekryteras och utbildas till att informera opolitiskt om hur valet går till. De är tänkta att representera en så stor mångfald som möjligt när det gäller bakgrund, ålder och kön för att kunna kommunicera med en bred allmänhet. Flera kommuner som Botkyrka, Bengtsfors, Södertälje och Malmö har arbetat, eller kommer att arbeta med, informatörer i samband med valen. Botkyrka kommun började t.ex. redan 2002 och har därmed en lång erfarenhet. Många gånger sker satsningarna i samarbete med föreningslivet men det kan också vara föreningslivet som tar egna initiativ.

I 3 kap. 1 § vallagen anges att det ska finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret för frågor om val. Enligt 3 kap. 2 § är länsstyrelsen regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val och för utbildning av valnämnderna. I varje kommun ska enligt 3 kap. 3 § finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

I förarbetena till vallagen anfördes att ett lågt valdeltagande riskerar att urholka den representativa demokratis legitimitet (prop. 2004/05:163 s. 104). Ett ökat valdeltagande är därför viktigt för att de valda församlingarna ska kunna göra anspråk på att företräda folkviljan och för att medborgarna ska vara delaktiga i de olika samhällsfrågorna. Regeringen anförde vidare i propositionen att den hade redovisat sin syn på Valmyndighetens roll i den s.k. demokratipropositionen (prop. 2001/02:80). Som framgår där är det regeringens uppfattning att en valmyndighet endast ska vidta åtgärder som kan upplevas som opartiska och sakliga. En valmyndighet får aldrig riskera att bli försatt i en situation där väljarna kan få uppfattningen att myndigheten har gjort ett politiskt ställningstagande eller på annat sätt försöker påverka väljarna i deras val. En valmyndighet bör därför inte agera t.ex. genom utbildnings- eller folkbildningsverksamhet i demokratifrågor utöver utbildning av valfunktionärer.

Vidare anfördes i propositionen att vad som sagts inte utesluter att en valmyndighet har en viktig funktion när det gäller att sakligt och opartiskt informera väljarna om de allmänna valen. Detta kan bidra till att väljare använder sin rösträtt. Den informativa verksamheten kan handla om hur den representativa demokratin fungerar och att de fria och allmänna valen är en del av denna. Den kan också handla om att beskriva och förklara de administrativa rutinerna kring valen, t.ex. personvalet. Denna informationsuppgift gäller självklart inte bara för den centrala valmyndigheten utan för alla delar av valadministrationen – inte minst när kommunerna får en viktig funktion att fylla på detta område.

Vidare anfördes i propositionen att det i vallagen inte behövs någon uttrycklig bestämmelse om den centrala valmyndighetens informationsansvar. Det följer av allmänna principer att en myndighet på lämpligt sätt ska informera allmänheten och andra berörda om verksamheten inom dess ansvarsområde

Tidigare riksdagsbehandling

Motsvarande motionsyrkanden avstyrktes av utskottet våren 2019 (bet. 2018/19:KU25). Utskottet anförde att det var en viktig funktion för valmyndigheterna att informera väljarna om de allmänna valen. En förutsättning var att informationen är saklig och opartisk. Även kommunerna kunde enligt utskottet ha en viktig roll när det gällde att lämna information om valen. Utskottet fann dock inte skäl för riksdagen att ta något initiativ för att reglera på vilket sätt de lokala valmyndigheterna inom kommunerna lämnar information om de allmänna valen. Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Motionsyrkanden om valinformatörer avstyrktes efter förenklad beredning våren 2020 (bet. 2019/20:KU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det är en viktig funktion för valmyndigheterna att informera väljarna om de allmänna valen. En förutsättning är att informationen är saklig och opartisk. Även kommunerna kan enligt utskottet ha en viktig roll när det gäller att lämna information om valen. Utskottet som noterar att den centrala valmyndigheten ska ta fram ett utbildningsmaterial för bl.a. de kommunala valnämnderna finner dock inte skäl för riksdagen att ta något initiativ för att särskilt reglera hur kommunerna använder kommunala valinformatörer. Motionsyrkandena avstyrks.

Incidentrapportering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om incidentrapportering.
Jämför reservation 7 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 9 föreslås att en enhetlig incidentrapportering inrättas för Valmyndigheten, Valprövningsnämnden samt de lokala valnämnderna. Det ska enligt motionärerna vara ett krav när en röstmottagare eller tjänsteman på Valmyndigheten upptäcker en överträdelse eller brist att anmäla detta vidare. Ett motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 9.

Pågående arbete

Valmyndighetens erfarenhetsrapporter

I sin erfarenhetsrapport efter valen 2018 föreslår Valmyndigheten att det ska införas en obligatorisk incidentrapportering. Nämnden anförde följande:

Intresset för ordningen i röstnings- och vallokaler har varit stort, likaså intresset för ordningen under länsstyrelsernas slutliga rösträkning. Valmyndigheten har fått många frågor från både media och allmänhet om påstådda och faktiska incidenter. Myndigheten har även fått frågor från media om avsaknaden av en samlad incidentrapportering inom valadministrationen. I syfte att kunna skilja rykten från fakta och ha en nationell överblick över samtliga incidenter inom valadministrationen föreslår Valmyndigheten att en samlad incidentrapportering införs, där lokala och regionala valmyndigheter ska rapportera incidenter till Valmyndigheten. Valmyndigheten kommer då att kunna besvara frågor från media om vilka händelser som är de-facto händelser och hänvisa dem till rätt kommun. Valmyndigheten kan också använda den samlade nationella lägesbilden i samarbetet med andra myndigheter, såsom MSB, Säkerhetspolisen och Polisen. En sådan inrapportering är ett komplement till nuvarande rutiner och misstänkta brott ska fortfarande polisanmälas.

Valprövningsnämndens erfarenhetsrapport

I Valprövningsnämndens erfarenhetsrapport efter valen 2018 anför följande om incidentrapportering:

I sitt arbete med prövningen av överklagandena har nämnden noterat att det i många fall varit fråga om påståenden om incidenter vid röstmottagningen som påtalats. Nämnden vill därför i detta sammanhang aktualisera frågan om incidentrapportering. En del av de överklagandena som nämnden nu behandlat hade kanske kunnat omhändertas i en annan ordning, om en sådan funnits på plats.

Nämnden konstaterar att regeringen i proposition 2017/18:38 s. 65 ansåg att det skulle vara lämpligt att det gentemot väljarna tydliggjordes att incidenter vid röstmottagningen kan påtalas och att synpunkter på förfarandet kan framföras till valmyndigheterna utan att överklagande sker liksom att synpunkterna omhändertas inom ramen för uppföljningar, utvärderingar och förbättringar av valgenomförandet. Regeringen såg emellertid inte något behov av att i lag reglera eller på annat sätt precisera formerna för incidentrapportering. Regeringen framhöll att frågan om någon myndighet borde få i uppdrag att utarbeta en lämplig modell för en sådan rapportering även i fortsättningen skulle vara föremål för övervägande.

Nämnden konstaterar vidare att även Valmyndigheten i sin rapport Erfarenheter från valen 2018 konstaterat att många klagomål rör iakttagelser i val- och röstningslokaler snarare än överklaganden av valresultatet. Valmyndigheten bedömer att det går att effektivisera överklagandeprocessen och föreslår därför att det läggs ett uppdrag till myndigheten att rapportera förslag på effektiviseringar till regeringen. Nämnden delar dessa bedömningar.

Utskottets uppföljning

Inom utskottet gjordes våren 2020 en uppföljning av valen 2018 och 2019. För uppföljningen tillsattes en grupp inom utskottet med en representant från respektive parti. Gruppen valde att belysa bl.a. rapporteringen av incidenter och klagomål.

I gruppens rapport anförs följande om överväganden och förslag om när det gäller rapporteringen av incidenter och klagomål:

Valmyndigheten införde i samband med valet till Europaparlamentet 2019 en ordning för händelserapportering inom valadministrationen i vilken kommuner, utlandsmyndigheter och länsstyrelser ombads att på frivillig basis rapportera in händelser under valen till Valmyndigheten.

De är av stor vikt att ta tillvara på det engagemang som finns hos allmänheten för att förbättra regelverk och rutiner inom valadministrationen. Det finns också ett ökande intresse hos allmänheten att få reda på hur synpunkter och klagomål behandlas av valmyndigheterna. Att skapa tydligare processer för att ta emot och sammanställa medborgares synpunkter och klagomål kan bidra till en ökad transparens, säkerställa valsysteemets legitimitet och utveckla arbetet inom valadministrationen.

Valprövningsnämnden har noterat i sin erfarenhetsrapport att det i många fall har varit fråga om påståenden om incidenter vid röstmottagningen som har påtalats i överklaganden till nämnden. Vidare menar nämnden att en del av de överklaganden som behandlats efter valen 2018 kanske hade kunnat omhändertas i en annan ordning, om en sådan hade funnits på plats.

En incidentrapportering eller andra sätt att på ett mer strukturerat sätt ta om hand synpunkter och observationer från väljare kan även ha positiva effekter på överklagandeprocessen såtillvida att det som är ett överklagande av valresultatet lämnas till Valprövningsnämnden medan mer allmänt hållna synpunkter och klagomål tas om hand av valnämnder och Valmyndigheten.

Gruppen ser således positivt på vad som hittills har gjorts av Valmyndigheten och det kan övervägas om inte ordningen med incidentrapportering kan byggas ut ytterligare inför nästa val.

2020 års valutredning

I sitt slutbetänkande Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96) anför 2020 års valutredning (kommittén) att det i dag inte finns någon reglering vare sig i lag eller som på annat sätt preciserar formerna för rapportering av incidenter i samband med val. Något behov av en sådan ordning har tidigare inte heller ansetts föreligga. Erfarenheterna från de senaste valen visar emellertid inte bara att det skett en närmast dramatisk ökning av antalet överklaganden och skrivelser om påståenden om incidenter vid röstmottagningen utan också en förändring av karaktären hos dessa, vilket aktualiserat frågan om reglering av formerna för incidentrapportering och samordning.

Enligt kommitténs bedömning är en nationellt samlad lägesbild över incidenter avgörande för att identifiera och hantera störningar och avvikelser från det normala inom valadministrationen. Den är också en viktig

kunskapskälla i arbetet med att upprätthålla säkerheten kring val och identifiera systematiska hot mot vårt demokratiska system. Därutöver bidrar den till att tillrättalägga sådant som blivit fel, både under valens genomförande och vid uppföljning. Kommittén föreslår därför att en rutin för samordning och rapportering av incidenter i samband med val ska införas och att den centrala valmyndigheten (Valmyndigheten) blir ansvarig för detta. Ansvaret ska framgå av vallagen. I ansvaret ska ingå att motta incidentrapporter, inhämta statistik och relevant information, bearbeta och analysera desamma och upprätta en nationell lägesbild.

Vidare föreslår kommittén en rapporteringsskyldighet för kommunernas valnämnder, länsstyrelserna och de utlandsmyndigheter som anordnar förtidsröstning. Dessa ska skyndsamt rapportera alla incidenter som kan påverka genomförandet av val till Valmyndigheten.

Rutinen för rapportering ska även vara öppen för allmänhetens klagomål, synpunkter och förbättringsförslag under röstmottagningen och rösträkningen. En sådan ordning kan, enligt utredningens bedömning, bidra till att fel och andra avvikelser som rapporteras omedelbart kan korrigeras samtidigt som den också kan bidra till att stärka den nationella lägesbilden i fråga om incidenter, förebygga spridandet av missuppfattningar om valförloppet och stävja desinformation. Sannolikt kan den också bidra till att minska antalet överklaganden av allmän klagomålskaraktär.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att 2020 års valutredning har föreslagit att en rutin för samordning och rapportering av incidenter i samband med val ska införas och att den centrala valmyndigheten (Valmyndigheten) ska bli ansvarig för detta. Utredningens betänkande bereds inom Regeringskansliet. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Valobservatörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om valobservatörer.

Motionerna

I motion 2020/21:594 av Sven-Olof Sällström och Björn Söder (båda SD) föreslås att Byrån för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) bjuds in för att observera de allmänna valen 2022 (yrkande 1) och att ODIHR inför de allmänna valen 2022 granskar svenska medier, särskilt public service (yrkande 2). Likadana yrkanden finns i motion 2021/22:78 av Björn Söder och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Gällande rätt

Av vallagen framgår att all röstmottagning och rösträkning är offentlig. Vem som helst har således rätt att bevaka röstmottagningen och rösträkningen utan något särskilt tillstånd. Det innebär att nationella och internationella valobservatörer har samma rätt till insyn i valförfarandet och möjlighet att granska valens genomförande som andra. Valobservatörernas status är dock inte uttryckligen reglerad i svensk rätt.

Valobservationer organiseras regelmässigt av Organisationen för säkerhet och samarbetet i Europa (OSSE), Europeiska unionen (EU) och Förenta nationerna (FN). Det finns också enskilda organisationer som observerar val, t.ex. International IDEA, International Liberal Centers och Carter Center. Traditionellt observerar också utländska diplomater val i länder där de är stationerade. Vidare brukar politiska partier i solidaritet med systerpartier skicka observatörer.

FN, Europarådet och Venedigkommissionen har också ställt upp egna principer för det praktiska genomförandet av internationella valobservationer. Dessa principer innebär att valobservatörerna aktivt ska samarbeta med valmyndigheterna i värdlandet och inte på något sätt inverka på valprocessen. De ska vara politiskt, ekonomiskt och på alla andra sätt oberoende. Deras roll är att observera vad som sker under genomförandet av valet och därefter offentligen rapportera om valet har varit fritt och om valresultatet är i överensstämmelse med avlagda röster. De valansvariga i värdlandet ska å sin sida se till att valobservatörerna får fri tillgång till alla faser av valprocessen och att de kan röra sig fritt i värdlandet och möta de organisationer och personer som de önskar träffa.

Pågående arbete

I sitt slutbetänkande Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96) anför 2020 års valutredning att ODIHR i sin rapport från observationen av 2018 års val rekommenderat Sverige att uttryckligen reglera valobservatörers status i linje med artikel 8 i OSSE:s Köpenhamnsdeklaration från 1990. Bakgrunden till rekommendationen var att valobservatörers rätt till tillträde till vallokaler hade ifrågasatts på några platser.

Vidare anförts att det med hänsyn till hur viktigt det är för förtroendet för valsystemet och valens legitimitet att det finns en kontroll av och insyn i valförfarandet, är angeläget att den reglering som syftar till att säkerställa insynen är tydlig både för dem som arbetar i val och för dem som granskar valens genomförande. För att klargöra det ansvar som Sverige har när det gäller valobservation är det enligt kommitténs mening viktigt att detta också ska framgå av vallagen, dels för att undanröja varje tvivel om vad det innebär när det gäller Sveriges åtaganden, dels för att tydliggöra vad som kan krävas av kommunerna (i praktiken kommunernas valnämnder) för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser på området. Kommittén föreslår därför att en föreskrift om reglering och ackreditering för valobservatörer som klargör detta

tas in i vallagen. Föreskriften innebär inte någon begränsning av allmänhetens och mediernas rätt till insyn i valförandet och rätt att granska valens genomförande. Föreskriften innebär inte heller någon begränsning för en internationell eller nationell organisation eller institution som inte har sökt ackreditering för sina valobservatörer att genomföra valobservation.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2016/17:KU22 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att nödvändiga åtgärder skulle vidtas för att få till stånd en oberoende valövervakning av de svenska valen 2018. Utskottet förutsatte att regeringen liksom tidigare skulle bjuda in OSSE:s valobservatörer till valen 2018 och ansåg inte att riksdagen behövde ta något initiativ i frågan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att 2020 års valutredning föreslår en föreskrift om reglering och ackreditering av valobservatörer som klargör det ansvar som Sverige har när det gäller valobservation. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet och beredningen bör inte föregripas. Utskottet finner inte skäl att ta initiativ till en sådan granskning av svenska medier, särskilt public service, som efterfrågas i motionen. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Andrahandsröstning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om andrahandsröstning.

Motionen

I motion 2020/21:3716 av Rebecka Le Moine (MP) föreslås att man ska utreda införande av andrahandsröstning i allmänna val. I motionen anförts att andrahandsröstning skulle innebära att om det parti som en väljare röstar på inte når upp till spärren för att få mandat (dvs. 4 procent i riksdagsval), så räknas i stället rösten på det parti som väljaren i andra hand valt. I motionen anförts att liknande möjligheter redan finns i t.ex. Australien, Irland, Malta och Papua Nya Guinea.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att

lämna särskild personröst. I 3 kap. 7 § regeringsformen anges att endast partier som har fått minst 4 procent av rösterna i hela riket får delta i fördelningen av mandaten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl för riksdagen att ta något initiativ till andrahandsröstning.

Röstningsförfarandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om röstningsförfarandet.
Jämför reservation 8 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås ett absolut krav på att kunna legitimera sig vid röstning. I motionen anförs att det inte ska gå att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person intygar den röstandes identitet. Ett motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslår i motion 2021/22:817 att man utreder hur ett digitalt valdeltagande kan genomföras med bank-id.

I motion 2021/22:1223 av Hans Hoff (S) föreslås att förutsättningarna för att i vallagen införa en möjlighet för väljare att själva lägga sin valsedel i valurnan ska utredas.

Joakim Sandell och Jasenko Omanovic (båda S) föreslår i motion 2021/22:3079 att ett förbud mot mobiltelefoner i röstningslokaler övervägs.

Gällande rätt

Enligt 7 kap. 2 § vallagen ska väljarna för att göra i ordning en röst för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den
3. försluta valkuvertet.

Enligt 8 kap. 4 § vallagen¹ ansvarar röstmottagarna för ordningen på röstmottagningsstället. Den som befinner sig i lokalen eller i ett utrymme intill denna ska rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att

¹ Denna lydelse av paragrafen träder i kraft den 1 februari 2022 och tillämpas första gången inför och vid ordinarie val till riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige 2022 (prop. 2021/22:52, bet. 2021/22:KU6, rskr. 2021/22:114).

röstmottagningen ska kunna genomföras. Den som inte följer röstmottagarnas anvisningar får uppmanas att tillfälligt lämna lokalen eller utrymmet, om det är av väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen. Kan röstmottagningen på grund av en ordningsstörning inte genomföras får den tillfälligt avbrytas.

I 8 kap. 6 § vallagen anges att väljare som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. I förarbetena till bestämmelsen anges att identiteten kan styrkas genom legitimation eller på något annat tillförlitligt sätt, i praktiken genom att någon annan intygar förhållandet (prop. 2004/05:163 s. 75).

I 9 kap. 7 § vallagen anges att om det inte finns några hinder mot att ta emot valkuvert, ska röstmottagarna, i väljarens eller budets närvaro, lägga kuverten i valurnan för de val valsedlarna gäller och markera detta i röstlängden.

Pågående arbete

I rapporten Erfarenheter från Europaparlamentsvalet 2019 anförde Valmyndigheten att det i 8 kap. 6 § vallagen regleras att ”väljare som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet”. I praktiken innebär det att väljaren antingen kan uppvisa en id-handling eller låta någon annan styrka identiteten. Eftersom lagtexten inte närmare reglerar vad som är att se som en godtagbar id-handling är det slutligen upp till röstmottagaren att avgöra om det väljaren uppvisar är tillräckligt. Valmyndigheten hade fått många frågor om detta, både från valhandläggare i kommunerna och direkt från röstmottagare. Exempelvis efterfrågas krav på vilka typer av legitimationer som är godkända och om utländska legitimationer eller legitimationer vars giltighetstid har gått ut kan accepteras. Det är självklart viktigt för valadministrationen att det finns en tydlighet, men inte minst är det viktigt för väljarna. Det måste vara enkelt för väljaren att förstå hur han eller hon ska identifiera sig och vad som gäller. Valmyndigheten föreslog i rapporten att regelverket för formkrav för id-handling förtydligas. Vidare borde enligt Valmyndigheten formuleringen ”på annat sätt” ersättas så att det tydligt framgår vad som avses.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet avstyrkte våren 2019 ett motionsyrkande om id-kontroller vid röstning (bet. 2018/19:KU25). Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Även våren 2020 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om legitimering vid röstning (bet. 2019/20:KU12). Utskottet anförde följande:

Utskottet noterar att Valmyndigheten i sina erfarenhetsrapporter från valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019 anför att valen har genomförts på ett korrekt, effektivt och rättssäkert sätt. Valmyndigheten har emellertid i erfarenhetsrapporten från Europaparlamentsvalet 2019 pekat på problem kring hur väljare ska identifiera sig.

Utskottet anser inte att det finns tillräckliga skäl för att ta initiativ för att ändra vallagens bestämmelser så att det ställs ett absolut krav på giltig legitimation. Ett sådant krav skulle riskera att leda till att röstberättigade personer i praktiken utestängs från att delta i valet. Utskottet anser därför att det, som i dag, bör finnas en möjlighet att styrka sin identitet även på andra sätt.

Motionsyrkandet avstyrks.

Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det bör finnas en möjlighet att styrka sin identitet vid röstning på annat sätt än genom att uppvisa legitimation. När det gäller användning av mobiltelefoner på röstmottagningsställen noterar utskottet att det finns bestämmelser i vallagen om ordningen vid röstmottagningsställen. Utskottet finner inte skäl att förorda någon särskild bestämmelse om användning av mobiltelefoner på röstmottagningsställen. Inte heller i övrigt finner utskottet skäl för riksdagen att ta något initiativ när det gäller förslagen i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

Rösträkning och offentliggörande av valresultat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rösträkning och offentliggörande av valresultatet.

Jämför reservation 9 (SD) och 10 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås maskinell avläsning av valsedlarna i stället för den nuvarande ordningen där valsedlarna räknas manuellt. Ett motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 2.

Matheus Enholm m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2021/22:3287 yrkande 3 att rösträkningen direktsänds.

Tina Acketoft m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2020/21:3267 yrkande 3 att lagstiftningen om offentligheten för valresultat ses över. I motionen anförs att enligt 24 kap. 8 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess i sådan särskild verksamhet hos en myndighet som bedriver framställning av statistik för uppgift som avser en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Statistiska centralbyrån är en sådan statistikmyndighet och har gjort bedömningen att antalet personröster på en kandidat i ett allmänt val är en uppgift som kan hänföras till den enskilde, och därför omfattas av sekretess. Ett motsvarande

yrkande finns i kommittémotion 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 11.

Gällande rätt

I 11 kap. 1 § vallagen anges att omedelbart efter att röstmottagningen i vallokalen avslutats och samtliga valkuvert som ska läggas i valurnan lagts ned i den ska röstmottagarna ta ur kuverten och räkna rösterna. Rösträkningen är offentlig och ska genomföras utan avbrott. Resultatet av rösträkningen är preliminärt.

I 12 kap. 1 vallagen anges att valnämnden på onsdagen efter valdagen ska sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

Av 13 kap. 1 § vallagen framgår att länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen. Förrättningen är offentlig och ska göras utan dröjsmål.

Av 14 kap. 1 § vallagen framgår att den centrala valmyndigheten på grundval av resultatet av den slutliga rösträkningen ska fördela mandaten i riksdagen och Europaparlamentet samt fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare. I fråga om val till region- och kommunfullmäktige ska länsstyrelsen fördela mandaten mellan partierna och för varje valkrets fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.

I 14 kap. 25 § vallagen anges att när den centrala valmyndigheten har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare i riksdagen, ska valresultatet kungöras genom att det anslås på myndighetens fysiska anslagstavla och publiceras på myndighetens webbplats. Därmed är valet avslutat.

I 14 kap. 26 § vallagen anges att när länsstyrelsen har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare i region- och kommunfullmäktige ska valresultatet kungöras genom att protokollet läggs fram för granskning. Därmed är valet avslutat.

Statsrådet Morgan Johansson svarade den 17 december 2019 på en skriftlig fråga om hemligstämpling av valresultat (2019/20:617). Han anförde bl.a. följande:

I det nu aktuella ärendet har SCB och domstolarna bedömt att uppgifter om personkryss vid EU-valet 1999 på grund av statistiksekretess inte kan lämnas ut från SCB. Uppgifter om valresultat är dock offentliga och tillgängliga för var och en hos den myndighet som ansvarar för allmänna val. Vid den aktuella tiden var Riksskatteverket valmyndighet för allmänna val. Allmänna handlingar med uppgifter om valresultat från den tiden finns i Skatteverkets arkiv och ska – i fråga om äldre handlingar – finnas hos Riksarkivet.

Valmyndigheten publicerar på sin webbplats resultaten från valen, bl.a. hur många personröster olika kandidater fått.

Pågående arbete

2020 års valutredning anför i sitt delbetänkande att det är av stor betydelse för valens demokratiska legitimitet att valförfarandet i alla olika skeenden är transparent och tillgängligt för mediernas, allmänhetens och särskilda valobservatörers granskning (SOU 2021:7 s.12). Med hänsyn till hur viktigt det är för förtroendet för valsystemet, är det enligt utredningen angeläget att den reglering som syftar till att säkerställa insynen också är tydlig och klar, inte bara för själva rösträkningen utan även för röstmottagningen. Att all rösträkning är offentlig framgår också av bestämmelserna i vallagen. Någon sådan bestämmelse för röstmottagningen finns dock inte i vallagen. Här får man i stället luta sig mot offentlighetsprincipen; dvs. att allmän verksamhet ska vara öppen för insyn. Utredningen föreslår därför i förtydligande syfte att en bestämmelse införs i vallagen med innebörden att all röstmottagning är offentlig, om inte något annat föreskrivs i vallagen eller i någon annan lag.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2018/19:KU25 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om maskinell avläsning av valsedlar och krav på legitimering vid röstning. Utskottet noterade att både frågan om att göra en större översyn av valsedelssystemet och den erfarenhetsrapport från 2018 års val som Valmyndigheten har lämnat på uppdrag av regeringen bereddes inom Regeringskansliet och att beredningen inte borde föregripas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att 2020 års valutredning i förtydligande syfte har föreslagit att en bestämmelse införs i vallagen med innebörden att all röstmottagning är offentlig, om inte något annat föreskrivs i vallagen eller i någon annan lag. Valmyndigheten presenterar valresultatet på sin webbplats. Mot den bakgrunden finner inte utskottet skäl för riksdagen att ta något initiativ när det gäller offentliggörande av valresultatet eller direktsändning av rösträkningen. Utskottet finner inte heller skäl att ta något initiativ för maskinell rösträkning. Motionsyrkandena avstyrks.

Överklagande av val

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om överklagande av val.
Jämför reservation 11 (L).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 10 föreslås att ett beslut om att upphäva ett valresultat ska avgöras slutgiltigt av domstol. Det skulle enligt motionärerna t.ex. kunna ske genom att Valprövningsnämndens beslut om upphävande av valresultat och förordnande om omval måste bekräftas av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen.

Gällande rätt

I 3 kap. 12 § regeringsformen anges att val till riksdagen får överklagas hos en av riksdagen utsedd valprövningsnämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Den som har valts till riksdagsledamot utövar sitt uppdrag även om valet har överklagats. Ändras valet, intar en ny ledamot sin plats så snart ändringen har kungjorts. Det gäller också för ersättare. Valprövningsnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie val, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt.

Valprövningsnämnden inrättades i samband med 1974 års grundlagsreform. Ledamöter och ersättare i nämnden valdes av riksdagen första gången den 13 mars 1974. Nämnden övertog från Regeringsrätten (nuvarande Högsta förvaltningsdomstolen) uppgiften att pröva besvär över allmänna val.

I förarbetena framhölls att den sammansättning som det valprovande organet kunde få om det utgjordes av en valprövningsnämnd skulle göra det möjligt att tillföra organet inte bara juridisk expertis utan även valteknisk sakkunskap samt personer som besitter praktisk erfarenhet av valarbetet och som representerar ett allmänt medborgaromdöme (prop. 1973:90 s. 255). Fördelarna med detta ligger enligt propositionen på två plan. Genom att det inom Valprövningsnämnden finns tillgång också till annan sakkunskap än juridisk borde handläggningen av valbesvaren kunna underlättas och påskyndas. Väl så betydelsefullt var emellertid att ett medborgar- och lekmannelement får göra sig gällande vid de för demokratins funktionssätt viktiga avgöranden som det här kan vara fråga om. Även inom ramen för en rättslig valbesvärprövning ges nämligen enligt propositionen utrymme för synpunkter där en mer allmän erfarenhet och en uppfattning om vad som är

rimligt spelar in. Vidare anfördes i propositionen att de mot Valprövningsnämnden kritiska remissinstanserna framför allt hade framhållit att det kunde befaras att partipolitiska hänsyn kunde komma att få ett starkt inflytande på målens avgörande. Det föredragande statsrådet ansåg emellertid att dessa farhågor var överdrivna. Ledamöterna av Valprövningsnämnden – vare sig de är lekmän eller experter – kommer enligt propositionen säkerligen att vara ytterst måna om att inte utsätta sig för misstanke att vid sina ställningstaganden i nämnden ha gynnat något visst parti. En stark strävan till objektivitet och till enighet torde komma att göra sig gällande.

Enligt 15 kap. 3 § vallagen får bl.a. länsstyrelsens eller den centrala valmyndighetens beslut att fastställa utgången av ett val överklagas till Valprövningsnämnden.

När Valprövningsnämnden prövar ett överklagande, ska enligt 15 kap. 11 § vallagen nämndens samtliga ledamöter vara närvarande. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett ordinarie val till riksdagen eller ett ordinarie val till region- eller kommunfullmäktige har fastställts, ska nämnden ha samma sammansättning som den hade vid tiden för dessa val. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett annat val fastställts, får nämnden ha den sammansättning den hade vid tiden för det valet.

Valprövningsnämnden ska enligt 15 kap. 13 § vallagen upphäva ett val i den omfattning som det behövs och besluta om omval i den berörda valkretsen

1. om det vid förberedande och genomförande av valet som en myndighet svarar för har förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning
2. om någon har hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att föreslå någon förändring av hur val överklagas. Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Skilda valdagar, punkt 1 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1 och
2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 7 och
bifaller delvis motionerna
2020/21:2668 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6,
2021/22:2328 av Malin Danielsson m.fl. (L) yrkande 6 och
2021/22:3356 av Magnus Jacobsson (KD).

Ställningstagande

Jag anser att det bästa vore att återgå till skilda valdagar. Vartannat år skulle det i så fall vara val till riksdagen, vartannat år till kommuner och regioner. Detta ger större utrymme för lokal politisk debatt och lokalt ansvarsutkrävande. Regeringen bör verka för att frågan om hur skilda valdagar ska genomföras prövas inom ramen för en kommande författningsöversyn. Efter en grundlagsändring med ikraftträdande 2027 skulle de första separata valen till kommunala församlingar kunna hållas 2028, varefter det hålls riksdagsval 2030, lokalval 2032 och riksdagsval 2034.

2. Rösträtt och valbarhet, punkt 2 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna
2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:3375 av Jan Ericson m.fl. (M),
2020/21:3648 av Camilla Hansén (MP) och
2021/22:1454 av Boriana Åberg m.fl. (M).

Ställningstagande

En av de grundläggande rättigheterna i en parlamentarisk demokrati är rätten att välja sina företrädare i fria och allmänna val. I dag finns många människor som är permanent bosatta i Sverige som enbart har möjlighet att påverka sin vardag genom att delta i val till kommun- och regionfullmäktige. De invånare som i dag nekas att utöva en demokratisk påverkan i folkomröstningar, riksdagsval och Europaparlamentsval är bl.a. de som kommit till Sverige som flyktingar, är makar till svenska medborgare eller som invandrat till Sverige för att exempelvis studera eller arbeta. Jag anser att de invånare i Sverige som inte är svenska medborgare ska ha samma möjligheter att rösta i riksdagsval som de har i kommunal- och regionval. Regeringen bör därför utreda möjligheterna till lagändringar så att rösträtten till riksdagen följer samma system som rösträtten i kommunalval.

3. Rösträtt från det år man fyller 18 år, punkt 3 (C, V)

av Per Schöldberg (C) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:290 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C),

2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2 och

2021/22:3533 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C) samt
bifaller delvis motion

2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Personer som senast på valdagen uppnått 18 års ålder är röstberättigade till riksdagen och kommun- och regionfullmäktige. Dagens regler leder till att en stor del av en årskull inte får rösta på valdagen utan måste vänta i flera år på att rösta för första gången. Det är viktigt för den demokratiska förankringen och för valdeltagandet att alla i en årskull får rösta. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör utreda en ändring av bestämmelserna för rösträttsåldern så att rösträtten vid allmänna val gäller alla som fyller 18 år under det år då val hålls.

4. Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder, punkt 4 (V, MP)

av Mia Sydow Mölleby (V) och Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 3 och
2021/22:4102 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 1 och
bifaller delvis motionerna
2020/21:1515 av Robert Hannah (L),
2021/22:793 av Kerstin Lundgren (C) och
2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Rösträttsåldern har sänkts successivt under seklets gång. År 1945 till 21 år, tjugo år senare till 20 år och så 1975 till dagens rösträttsålder – 18 år. Vi anser nu att det är dags för en ytterligare sänkning, i syfte att bredda och stärka demokratin. Det är viktigt av flera skäl, bl.a. eftersom varannan ung person inte känner sig inkluderad i samhället och de flesta upplever att de inte har inflytande över det politiska beslutsfattandet. Demokratiutredningen föreslog att en försöksverksamhet med 16 års rösträttsålder skulle genomföras vid lokala val, något som ännu inte har blivit verklighet. Genomsnittsåldern för förstagsängväljare i Sverige är i dag 20 år, Europas högsta. Med en sänkning till 16 års rösträttsålder skulle denna snittålder sänkas till 18 år. Vi anser att detta vore ett bra sätt att testa hur en generell sänkning skulle falla ut och regeringen bör därför verka för att det inleds en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder på det sätt som Demokratiutredningen föreslog.

5. Personval, punkt 7 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 2.2 och
 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8.2,
 bifaller delvis motionerna
 2020/21:1514 av Robert Hannah (L) yrkandena 1–4 och
 2021/22:2343 av Robert Hannah (L) yrkandena 1–4 och
 avslår motionerna
 2020/21:3510 av Magdalena Schröder (M) och
 2020/21:3632 av Hans Rothenberg (M).

Ställningstagande

Personvalssystemet har nu tillämpats i sex val till riksdag, regioner (tidigare landsting) och kommuner och fyra val till Europaparlamentet. Även om personvalet används av många måste det konstateras att genomslaget inte har blivit det förväntade. Andelen som personröstar i riksdagsvalen pendlar mellan 22 och 26 procent och tendensen har de senaste valen varit svagt fallande. Att avskaffa personvalssystemet är inget alternativ. I stället bör regeringen göra en bredare analys av hur personvalssystemet kan utvecklas för att bli mer ändamålsenligt.

6. Kommunala valinformatörer, punkt 10 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 6 och
 2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Flera kommuner anställer valinformatörer inför valen. Anledningen till detta lär vara att höja valdeltagandet i grupper där deltagandet är påfallande lågt. Inför valen 2018 uppmärksammades i medierna ett fall där en företrädare för ett parti försökte sälja röster. En person som var anställd av en kommun som valinformatör var inblandad i försöket att sälja röster. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör se över behovet av nationella riktlinjer för valinformatörer när det gäller deras utbildning och kontrollen av deras arbete. Riktlinjerna bör peka på vikten av opartiskhet. Dessutom anser vi att verksamheten med valinformatörer bör kontrolleras inför nästa val.

7. Incidentrapportering, punkt 11 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 9 och
2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Alla former av valfusk och sabotage riskerar att på sikt skada den legitimitet som riksdagsvalen åtnjuter i dag. De allvarligaste fallen, där man exempelvis slänger eller gömmer sina motståndares valsedlar, kan till och med påverka valresultatet. I dag saknas en central insamling av incident- och tillbudsrapporter från de olika instanser som hanterar valen. För att skapa en överblick kring detta och komma till rätta med överträdelser och sabotage anser vi att regeringen bör verka för att inrätta en enhetlig incidentrapportering för Valmyndigheten, Valprovsnämnden samt de lokala valnämnderna.

8. Röstningsförfarandet, punkt 14 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 5 och
2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4 och
avslår motionerna
2021/22:817 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2021/22:1223 av Hans Hoff (S) och
2021/22:3079 av Joakim Sandell och Jasenko Omanovic (båda S).

Ställningstagande

I dag är det möjligt att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person intygar den röstandes identitet. Vi anser att det bör införas ett absolut krav på att de röstande ska legitimera sig. Även om det kan inträffa att någon får sina identitetshandlingar stulna nära inpå valet, och därför inte kan rösta, anser vi att fördelarna med ett krav på legitimation överväger nackdelarna. Om man inför obligatorisk id-kontroll vid röstningen är det också möjligt att införa maskinell avprickning i röstlängden, vilket skulle ta bort risken för felaktig avprickning i röstlängden. Vi anser att regeringen bör utreda ett absolut krav på id-kontroll vid röstningen inför valen 2022.

9. Rösträkning och offentliggörande av valresultat, punkt 15 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 3 och

2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 3 och

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 11.

Ställningstagande

Den nuvarande ordningen innebär att valsedlarna endast räknas manuellt. Det är ett system som är föråldrat och framför allt osäkert. Ett betydligt bättre och säkrare förfarande torde vara att valsedlarna avläses maskinellt, genom att väljaren helt enkelt matar in sin sedel i en maskin som läser av den direkt i vallokalen. Den som röstat bör också kunna få en bekräftelse på skärmen eller på ett kvitto att rösten är mottagen, och eventuellt också vilket parti rösten registrerats för, så att den röstande kan verifiera att den avlagda rösten är korrekt. Vi anser att regeringen snarast bör utreda hur ett system med maskinell avläsning av valsedlar kan utformas och införas. Fram till dess, och möjligen även efter, bör själva rösträkningsprocessen och därmed sammanhängande steg i större grad direktsändas för att öka medborgarnas kontroll och insyn i förfarandet.

10. Rösträkning och offentliggörande av valresultat, punkt 15 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 3 och
2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 11,
avslår motionerna
2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD) yrkande 3 och
2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 3 och
[OKÄND INSTÄLLNING] motion
2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör utreda hur det kan säkerställas att valresultaten blir offentliga och tillgängliga.

11. Överklagande av val, punkt 16 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 10.

Ställningstagande

Rätten att upphäva ett valresultat efter överklagande ligger i dag hos Valprövningsnämnden, som består av sex politiskt valda ledamöter samt en domare som ordförande. Jag anser att bestämmelserna bör ändras så att det aldrig uppstår någon risk för att ett valresultat kan upphävas på rent politiska grunder. Jag anser därför att regeringen bör utreda ett system där ett beslut om att upphäva ett valresultat ska avgöras slutgiltigt av domstol. Det skulle t.ex. kunna ske genom att Valprövningsnämndens beslut om upphävande av

valresultat och förordnande om omval måste bekräftas av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen.

Särskilda yttranden

1. **Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, punkt 8 (C)**

Per Schöldberg (C) anför:

Jag vill framhålla att personer med funktionsnedsättningar har unika utmaningar ur ett rättighetsperspektiv som det offentliga och samhället i stort måste ta på större allvar. Att kunna röra sig i samhället, ta del av information och delta i det demokratiska samtalet är sådant som majoriteten tar för givet men som i praktiken är begränsat eller försvårat för många personer med funktionsnedsättning. Valmyndigheten borde genomföra en översyn av tillgängligheten i vallokaler, med målsättningen att alla vallokaler ska vara anpassade, och identifiera och genomföra insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättningar. Myndigheterna borde också utveckla sitt arbete med att inför val erbjuda information på lättläst svenska och lättillgänglig information för personer med nedsatt syn och hörsel.

Jag noterar att 2020 års valutredning har lämnat förslag på åtgärder för att underlätta för personer med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta. Mot den bakgrunden väljer jag att inte reservera mig.

2. **Väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning, punkt 8 (L)**

Tina Acketoft (L) anför:

Jag vill framhålla att artikel 29 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer krav på att konventionsstaterna ska garantera personer med funktionsnedsättning politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta dem på lika villkor som andra. Den tidigare valutredningen konstaterade i sitt betänkande Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) att det råder skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och övriga befolkningen när det gäller förutsättningarna för att delta och utöva inflytande, men även när det gäller det faktiska deltagandet. Skillnader fanns även när det gällde representationen i de folkvalda församlingarna utifrån funktionsförmåga. Det måste vara möjligt att engagera sig partipolitiskt, att vara förtroendevald och att rösta i allmänna val även om man har en funktionsnedsättning. Åtgärder måste vidtas för att säkerställa valhemligheten också för den som har nedsatt handfunktion, kognitiva problem eller nedsatt syn.

2020 års valutredning har lämnat förslag på åtgärder för att underlätta för personer med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta. Mot den bakgrunden väljer jag att inte reservera mig.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:120 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synskadade och valsystemet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:290 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtten vid allmänna val ska gälla alla som fyller 18 år under det kalenderår ett val inträffar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:464 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för hur demokrati- och valinformation ska finnas tillgänglig och spridas på lättläst svenska och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:594 av Sven-Olof Sällström och Björn Söder (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bjuda in Odihr att observera de allmänna valen 2022 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreslå att Odihr inför de allmänna valen 2022 granskar svenska medier, särskilt public service, och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:687 av Fredrik Lindahl m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarskapets betydelse vid val och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om maskinell avläsning av valsedlar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om id-kontroller i anslutning till de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om incidentrapportering och myndighetssamverkan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:965 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en funktion som kan öka väljares möjlighet att göra välinformerade val till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:987 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja valdeltagandet bland utlandssvenskar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler och rutiner för att förenkla för utlandssvenskarna att delta i svenska val och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1514 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa personvalsspärrarna till Europaparlamentet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1515 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2026 års kommunalval för de kommuner som önskar vara en del av försöksverksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2296 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2547 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för svenska medborgare bosatta i utlandet att E-rösta och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2550 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskild valkrets för utlandssvenskar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2668 av Malin Danielsson m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Stockholm bli pilotregion för skilda valdagar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3267 av Tina Acketoft m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skilda valdagar och tillkännager detta för regeringen.
- 2.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av valedels- och personvalssystemet och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser personvalssystemet.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftningsöversyn för att stärka valresultatens offentlighet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3375 av Jan Ericson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskapet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3432 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3435 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en egen valkrets för den svenska diasporan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3510 av Magdalena Schröder (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrat valsystem där väljarnas makt att utse folkvalda stärks och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3579 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg på Västra Götalands läns östra valkrets och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3632 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vallagen med möjlighet att både kunna kryssa och stryka kandidater på valsedlar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3648 av Camilla Hansén (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten till återval som riksdagsledamot och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3716 av Rebecka Le Moine (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införande av andrahandsröstning i allmänna val och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:78 av Björn Söder och Sven-Olof Sällström (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bjuda in ODIHR att valobservera de allmänna valen 2022 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreslå att ODIHR inför de allmänna valen 2022 granskar svenska medier, särskilt public service, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:142 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synskadade och valsystemet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:330 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en egen valkrets för den svenska diasporan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:459 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen

- (2005:837) så att utländska medborgare som stadigvarande bor i Sverige ska ha rösträtt i samtliga val och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen (2005:837) så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:490 av Lars Andersson och Markus Wiechel (båda SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för svenska medborgare bosatta i utlandet att e-rösta och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskild valkrets för utlandssvenskar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:793 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under Sveriges demokratijubileum begära en ändring av vallagen så att en 16-årsgräns införs för kommunval inför valåret 2026 och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:817 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett digitalt valdeltagande kan genomföras med bank-id och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1020 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för hur demokrati- och valinformation ska finnas tillgänglig och spridas på lättläst svenska och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1223 av Hans Hoff (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att i vallagen införa en möjlighet för väljare att själva lägga sin valsedel i valurnan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1454 av Boriana Åberg m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskapet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1891 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg för valkretsen Västra Götalands läns östra och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2328 av Malin Danielsson m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Stockholm bli pilotregion för skilda valdagar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2343 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa personvalsspärrarna till Europaparlamentet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2840 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att till valet 2022 överväga en funktion som kan öka väljares möjlighet att göra välinformerade val till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3079 av Joakim Sandell och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av ett mobilförbud i vallokalerna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3095 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg på Västra Götalands läns östra valkrets och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3287 av Matheus Enholm m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om maskinell avläsning av valsedlar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om livesändning av räkningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om id-kontroller i anslutning till de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om incidentrapportering och myndighetssamverkan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3356 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga fristående valdag för kommunal- och regionvalen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skilda valdagar och tillkännager detta för regeringen.
- 8.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av valsedels- och personvalssystemet och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser personvalssystemet.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om formerna för beslut om omval och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftningsöversyn för att stärka valresultatens offentlighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3405 av Mats Berglund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en sänkning av rösträttsåldern vid allmänna val och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra sänkt rösträttsålder i de kommunala och regionala valen för de kommuner och regioner som själva önskar detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att rösträttsåldern ska uppnås den 1 januari det år den röstberättigade uppnår rösträttsålder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3509 av Annie Lööf m.fl. (C):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Valmyndigheten i uppdrag att genomföra en översyn av tillgängligheten i vallokaler och genomföra insatser för att säkerställa valhemligheten för personer med funktionsnedsättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter i samband med allmänna val ska erbjuda mer och bättre information på lättläst svenska och för personer med nedsatt syn och hörsel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3533 av Peter Helander och Magnus Ek (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtten vid allmänna val ska gälla alla som fyller 18 år under det kalenderår ett val inträffar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3702 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler och rutiner för att förenkla för utlandssvenskarna att delta i svenska val och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4102 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt rösträttsålder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge en eller flera myndigheter i uppdrag att öka valdeltagandet och tillkännager detta för regeringen.